

Jak bezpiecznie zwiedzać cyfrowy świat?

Jak bezpiecznie zwiedzać cyfrowy świat?

Wstęp

Czy wybierając się w nieznane miejsce, sprawdzasz, analizujesz i dowiadujesz się różnych rzeczy? Czy czułbyś się bezpiecznie w miejscach, których nie znasz?

Na pierwsze pytanie zapewne odpowiesz „TAK”, na drugie zaś „NIE”. Podobnie jest z cyfrowym światem! Nie znamy go. Działamy intuicyjnie, nie zawsze zgodnie z prawem. Postęp technologiczny jest tak duży, że musimy stale się uczyć, dowiadywać. Musimy chcieć wiedzieć.

Największym wyzwaniem dla osób zwiedzających cyfrowy świat jest ochrona prywatności, czyli prawa do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji i danych osobowych. Na postawie tego, czego szukasz, z jakich stron WWW korzystasz, co pobierasz i udostępniasz, tworzony jest twój **profil**. Dzielisz się z całym światem swoim życiem. A to, co trafia do sieci, pozostaje tam na zawsze. Pamiętaj, w sieci można cię zidentyfikować, nawet jeśli nie podasz swojego imienia i nazwiska. Nie podchodzimy do obcych osób na ulicy i nie dzielimy się z nimi swoim życiem. Nie róbmy też tego w Internecie.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nauczysz się

1. odróżniać dane osobowe podstawowe od danych wrażliwych,

2. zasad bezpiecznego zachowania w Internecie.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

1. wyjaśnia termin „ochrona danych osobowych”,
2. wymienia zasady ochrony danych osobowych,
3. posiada wiedzę i umiejętności w zakresie bezpiecznego funkcjonowania w dobie szybkiego rozwoju nowych technologii, zachowuje się świadomie i odpowiedzialnie w Internecie.

JAK BEZPIECZNIE ZWIEDZAĆ CYFROWY ŚWIAT? - audiobook

Rozdziały audiobooka:

1. Dane, dane, dane. Wszędzie dane
2. Cyfrowy ślad
3. Podsumowanie

Notatka dla prowadzącego

Wskazówka

Podczas odsłuchiwania audiobooka, zwróć uwagę na to, czym są **dane podstawowe** i **dane wrażliwe**.

Postaraj się zapamiętać, co robić, aby być bezpiecznym w Internecie.

Rozdział 1

Dane, dane, dane. Wszędzie dane

Materiał przedstawia rozmowę ojca z córką na temat danych osobowych.

- Tato, pomożesz mi?
- A co robisz?
- Zakładam konto na sieciaki.pl.
- Co to za strona?
- Przedstawia zagrożenia i zasady bezpieczeństwa w Internecie. Każdy uczeń ma założyć konto i zapoznać się z tą stroną.
- Oczywiście, pomogę ci. Otwórz stronę.
- Co to są tak dokładnie dane osobowe?

– Są to wszelkie konkretne informacje o danej osobie. Podstawowe dane osobowe to: imię i nazwisko, adres zamieszkania, numery identyfikacyjne np. PESEL, NIP. Zaliczamy do nich też informacje o liniach papilarnych, sytuacji finansowej osoby, adres e-mailowy i adres IP jej komputera. Są też dane osobowe wrażliwe. Podlegają one szczególnym zasadom przetwarzania i ochrony.

– Wymienisz mi jakieś?

– Dane ujawniające pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne i filozoficzne. Są też dane o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach, życiu seksualnym. Dane dotyczące sytuacji prawnej. Dużo tego jest.

– Kiedy udostępniamy swoje dane?

– Sytuacji, w których udostępniamy swoje dane jest wiele. Robimy to np. zakładając konta, czy skrzynki mailowe, rejestrując się na różnych stronach i portalach społecznościowych. Zawsze warto zastanowić się, czy na pewno chcemy skorzystać z danej usługi i czy jest warta podzielenia się naszymi danymi osobowymi w tak szerokim zakresie.

– Dlaczego to takie ważne?

– Gdy często i zbyt pochopnie podajemy swoje dane osobowe, ktoś może je wykorzystać, a nasze hasła i dane mogą zostać skradzione. Szczególną ostrożność należy zachować korzystając z publicznie dostępnego darmowego Wi-Fi, np. w galeriach handlowych. Pamiętaj, nigdy nie udostępniaj więcej informacji o sobie niż to jest konieczne. Udostępniaj tylko te dane, które ułatwią twoim znajomym kontakt z tobą. Nie udostępniaj informacji o sobie nieznanym z sieci. Stosuj bezpieczne hasła i zmieniaj je regularnie. Nie posługuj się jednym hasłem do wszystkich kont.

– Dobrze tato, na pewno będę o tym pamiętać. I jeszcze jedno pytanie. Dlaczego nie masz hasła do swojego komputera...? – Skąd wiesz...? O nie!

Rozdział 2

Cyfrowy ślad

Materiał przedstawia wizytę w klasie policjanta z sekcji zajmującej się walką z cyberprzestępczością. Opowiada uczniom o zasadach bezpieczeństwa w Sieci.

– Na dzisiejszej lekcji wychowawczej porozmawiamy o zasadach zachowania bezpieczeństwa w Internecie. O wszystkim opowie nam pan z policji, z sekcji zajmującej się bezpieczeństwem w sieci. Oddaję panu głos, a was bardzo proszę o uwagę, ponieważ są to naprawdę ważne kwestie. Bardzo proszę...

– Na pewno nieraz słyszeliście o niebezpieczeństwach, które czają się w Internecie. Wymienię teraz, punkt po punkcie, na co trzeba szczególnie uważać. Proszę chętną osobę o zapisywanie tego na tablicy. Po pierwsze: zachowaj dyskrecję. Zanim coś opublikujesz, czy napiszesz pomyśl, czy nie zostanie to użyte przeciwko tobie lub twoim bliskim. Po drugie: dystans to podstawa. Internet jest pełen informacji, zarówno przydatnych, jak i zbędnych lub nieprawdziwych. Po trzecie: kieruj się rozsądkiem. To, co udostępnisz może zobaczyć twój przyszły pracodawca lub dziewczyna albo chłopak. Po czwarte: ostrożności nigdy za wiele. Znanych jest wiele historii z Sieci, kiedy to rozmówca nie był tym, za kogo się podawał. Po

piąte: sprawdź swoje ustawienia prywatności. Pozwól oglądać swoje zdjęcia, posty, itp., osobom, które znasz, a nie wszystkim.

– Dziękuję Aniu, widzę, że pilnie notujesz. To bardzo ważne.

– Pamiętajcie, Internet daje wrażenie anonimowości. W rzeczywistości, każde zachowanie w wirtualnym świecie zostawia tzw. cyfrowy ślad.

– Czy mógłby pan bardziej szczegółowo wyjaśnić czym jest cyfrowy ślad?

– Składają się na niego dane o użytkowniku i o ruchu w cyberprzestrzeni. Dane o użytkowniku dotyczą adresu IP. Posiada go każdy komputer. Można ustalić adres, pod którym znajduje się urządzenie, system operacyjny, czy też ustawienia przeglądarki internetowych. Dane o ruchu w cyberprzestrzeni dotyczą zapamiętywania odwiedzanych stron, treści wpisywanych do wyszukiwarki. Dzięki tzw. ciasteczkom, serwery stron mogą śledzić waszą aktywność w sieci.

– Mam nadzieję, że to zanotowaliście i będziecie o tym pamiętać. Po przerwie porozmawiamy jeszcze o innych aspektach bezpieczeństwa w sieci. m automatycznie skanuje wszystkie fotografie i je „taguje”, czyli tworzy opisy do zdjęć i dodaje słowa kluczowe. Gdybyśmy chcieli robić to ręcznie, byłaby to mozolna praca, a tutaj dzięki temu, że wszystko wykonuje się automatycznie zyskujemy czas. Docelowo możemy później dużo szybciej znaleźć interesującą nas grafikę. Dzięki aplikacji możemy tworzyć kolaże, filmy i animacje z wybranych zdjęć, a także udostępniać je na portalach społecznościowych.

– Mapy Google Maps – jest stroną, na której możemy oglądać mapy, zdjęcia satelitarne, zdjęcia lotnicze powierzchni Ziemi, panoramiczne widoki (Street View). Dzięki niej jesteśmy w stanie sprawdzić natężenie ruchu ulicznego w czasie rzeczywistym lub o określonej porze. Możemy zobaczyć topografię i wysokość danego terenu. Pozwoli nam to na przykład zaplanować piesze wędrówki. Pomocne może również okazać się dla osób z chorobą wysokogórską. Aplikacja zawiera również funkcję planowania podróży (samochodem, środkami transportu publicznego, pieszo, rowerem, samolotem). Możemy ustawić godzinę, o której planujemy wyruszyć bądź przyjechać w dane miejsce. W opcjach planowania drogi możemy ustawić unikanie autostrad, opłat czy promów. Na stronie istnieje możliwość wysyłania zaplanowanej trasy na telefon (bezpośrednio, przez sms bądź mailem).

– Mapy Google Earth – dzięki tej aplikacji możemy odbywać wirtualne podróże do wielu ciekawych miejsc na świecie i oglądać zdjęcia w 2D i 3D, jednocześnie poznając historię, przyrodę i kulturę.

– A aplikacje Mapy Google Moon i Mapy Google Mars umożliwiają nam oglądanie zdjęć satelitarnych Księżyca i Marsa.

Rozdział 3

Podsumowanie

Podsumowując swoją prelekcję, policjant z sekcji zajmującej się walką z cyberprzestępczością opowiada uczniom, jak informacja o aktywności w sieci może zostać wykorzystana.

– Czy może wyjaśnić nam pan, do czego wiedza na temat naszych działań w sieci może być

wykorzystana?

– Chociażby do skuteczniejszej promocji i sprzedaży produktów i usług przez przedsiębiorców. Wszyscy w Internecie podlegają profilowaniu. Ludzie są kategoryzowani według ich cech i zachowań. Dzięki temu mechanizmowi naszym oczom ukazują się później takie, a nie inne reklamy.

– Czy można to jakoś obejść?

– Istnieje tzw. Prawo do bycia zapomnianym w Internecie. Można zwrócić się do operatora wyszukiwarki z prośbą o usunięcie z listy wyników wyszukiwania stron internetowych, które negatywnie wpływają na naszą prywatność. W określonych sytuacjach można też poprosić właściciela strony WWW o usunięcie konkretnych informacji.

– Bardzo panu dziękujemy za ten krótki wykład na temat bezpieczeństwa w sieci. A teraz proszę was o zadawanie pytań. Na pewno macie ich sporo...

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 1

Jaki organ w Polsce zajmuje się ochroną danych osobowych i na podstawie jakich przepisów?

Polecenie 2

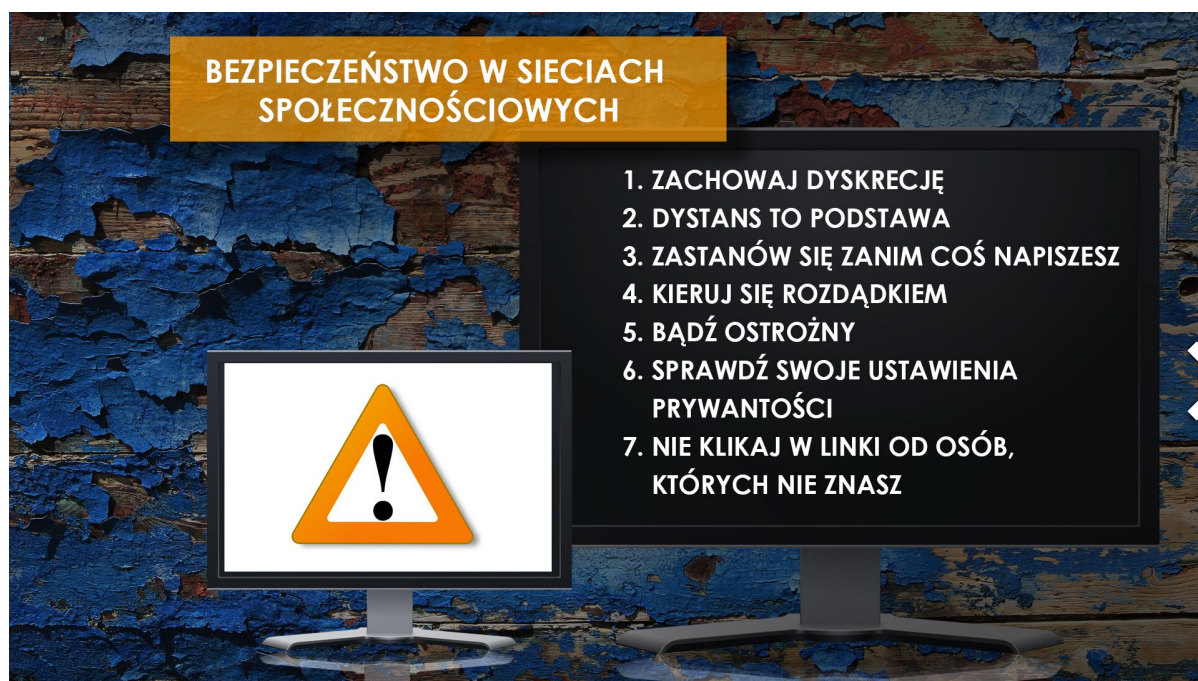
Po wysłuchaniu materiału, zastanów się, co możesz zmienić, aby wzrosło Twoje bezpieczeństwo w Internecie.

Podsumowanie

Podsumowując, zwróć uwagę na to, że:

1. każda nasza aktywność w sieci zostawia po sobie **ślad**;
2. **nie powinniśmy podawać swojego imienia, nazwiska, adresu zamieszkania w sieci tak, żeby inni mieli do tych danych łatwy dostęp**;
3. **trzeba zwracać uwagę, jakie informacje o sobie ujawniamy i udostępniać tylko te, które są niezbędne**;
4. **informacje zamieszczone w sieci bardzo trudno z niej usunąć**;
5. **nie wszystkie konsekwencje zamieszczenia informacji dotyczących naszej osoby da się przewidzieć**;

6. niezależnie od ustawień prywatności, informacje które nie są widoczne dla innych użytkowników, są znane usługodawcy.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Praca domowa

Polecenie 3.1

Wykonaj Mapę myśli dotyczącą danych zwyczajnych i [danych wrażliwych](#).

Zadania

Ćwiczenie 1

Uzupełnij luki w tekście podanymi słowami.

łatwe, zdrowia, PESEL, siatkówki, wrażliwe, papilarne, mandatów karnych, polityczne, trudne

Dane dotyczące nas, dzielimy na dane osobowe zwykłe i dane osobowe ..... .
Przykładem danych osobowych może być numer ..... , linie ..... ,
wzór ..... ; natomiast przykładem danych wrażliwych są dane o stanie
..... , poglądy ..... czy też dane dotyczące ..... .
Zawsze należy stosować bezpieczne, tzw. silne hasła i zmieniać je regularnie. Hasło takie musi
być ..... do zapamiętania dla Ciebie, ale ..... do odgadnięcia dla
innych.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Zaznacz czy informacja jest prawdziwa czy fałszywa.

	Prawda	Fałsz
Moja prywatność jest chroniona przez prawo, także w Internecie.	☐	☐
Dane osobowe to tylko te informacje, które mam wpisane w akcie urodzenia.	☐	☐
Jeżeli na forum internetowym nie podam swojego imienia i nazwiska, nikt nie będzie mnie w stanie zidentyfikować.	☐	☐
Odpowiednie ustawienia prywatności na portalu społecznościowym ograniczają liczbę dostępnych o nas informacji.	☐	☐
Większość informacji da się skutecznie usunąć z sieci.	☐	☐
Zamieszczanie informacji o sobie w sieci może mieć trudne do przewidzenia konsekwencje w przyszłości.	☐	☐
Mogę wypowiadać swoje zdanie w każdej sprawie, o ile nie obrażam innych.	☐	☐
Wystarczy mieć jedno dobre hasło do wszystkich kont internetowych.	☐	☐

Hasło internetowe składające się z ciągu małych liter jest wystarczająco bezpieczne.	☐	☐
Łącząc się z nieznaną i niezabezpieczoną siecią, mogę bezpiecznie robić zakupy przez Internet. Ważne, że nikomu nie podaję swojego hasła do konta, z którego płacę.	☐	☐

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Dopasuj dane do odpowiedniej kategorii.

dane dotyczące mandatów karnych, dane ujawniające pochodzenie rasowe lub etniczne, linie papilarne, imię i nazwisko, nr paszportu, adres, przekonania religijne lub filozoficzne, poglądy polityczne, przynależność wyznaniowa, wzór siatkówki, dane o stanie zdrowia, dane dotyczące skazań, dane o życiu seksualnym, PESEL, informacje o sytuacji finansowej, kod DNA, dane dotyczące orzeczeń o ukaraniu, dane o nałogach, adres IP komputera danej osoby, NIP

DANE OSOBOWE ZWYKŁE	
DANE OSOBOWE WRAŻLIWE	

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Słowniczek

Ciasteczka

niewielkie pliki tekstowe, umieszczane na komputerze użytkownika serwisu internetowego, przechowujące różne informacje i parametry związane z przeglądaniem strony internetowej (np. przechowujące informacje o preferencjach użytkownika, gromadzące dane na temat logowania, częstotliwości wizyt w danym serwisie, liczby odwiedzonych stron, czasu spędzonego na każdej z nich).

<https://dobryslownik.pl/slowo/ciasteczko/6541/4/>

Cyfrowy ślad

informacje na temat aktywności w sieci, gromadzone na serwerach dostawców Internetu i właścicieli stron. Są to na przykład nasze wpisy w sieci, informacje o tym, co kupujemy, co oglądamy. Są to również dane, pozostawione mimowolnie, jak adres IP komputera, czy informacja o systemie operacyjnym, jakiego używamy.

Dane osobowe wrażliwe

Dane wrażliwe to:

1. dane ujawniające pochodzenie rasowe lub etniczne,
2. dane ujawniające poglądy polityczne,
3. dane ujawniające przekonania religijne lub filozoficzne,
4. dane ujawniające przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową,
5. dane o stanie zdrowia,
6. dane o kodzie genetycznym,
7. dane o nałogach,
8. dane o życiu seksualnym,
9. dane dotyczące wskazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatów karnych,
10. dane dotyczące innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.

Podstawowe dane osobowe

to imię i nazwisko, adres zamieszkania, numery identyfikacyjne np. PESEL, NIP. Zaliczamy do nich też informacje o liniach papilarnych, sytuacji finansowej osoby, adres e-mailowy i adres IP jej komputera.

Prawo do bycia zapomnianym w Internecie

prawo żądania usunięcia z Internetu danych osobowych umieszczonych w sieci przez osobę, której dotyczą.

Profilowanie

mechanizm, który służy kategoryzowaniu ludzi według ich cech, zachowań, upodobań. Używany w reklamie w Internecie, w celu prezentowania reklam dopasowanych jak najściślej do potrzeb użytkowników.